Beata Guziejewska
Uniwersytet Łódzki

ZAGROŻENIA ASYMETRYCZNE W FINANSACH PUBLICZNYCH

Wstęp

Zaproponowany przez organizatorów konferencji główny nurt rozważań dotyczący nowego paradygmatu finansów skłania do postawienia pytania, czy celowe jest i czy w ogóle jest możliwe mówienie o jednym paradygmacie w nauce o finansach. Wynika to z dużej złożoności współczesnego systemu finansowego i z faktu, że składa się on z kilku ogniw, których cele, warunki, instrumenty i zasady funkcjonowania są diametralnie różne. Dodatkowo sprawę komplikuje różne rozumienie finansów, czego konsekwencją jest utożsamianie ich z jednym li tylko ogniwem systemu. Obserwuje się to zarówno w zachodnim nurcie, jak i w polskiej literaturze. W kontekście tym finanse utożsamia się najczęściej wyłącznie z finansami przedsiębiorstw i funkcjonowaniem rynku kapitałowego (Groppelli i Nikbakht 1999; Brigham 1996; Jajuga 2000).

Celem artykułu jest poszukiwanie nowego paradygmatu jednego z ogniw systemu finansowego, jakim są finanse publiczne, a przede wszystkim wskazanie na trudności, ograniczenia i nowe aspekty z tym związane. W Słowniku wyrazów obcych paradygmat zdefiniowany jest jako powszechnie „przyjęty sposób widzenia rzeczywistości w danej dziedzinie, doktrynie" (2003, s. 938). Paradygmat to zbiór pojęć, schematów i teorii tworzących podstawy danej nauki. W naukach społecznych wykorzystuje się wiele różnych paradygmatów, często ukrytych. W odróżnieniu od dogmatu paradygmat nie jest dany raz na zawsze, przyjęty jest na zasadzie konsensusu przez większość badaczy w danym czasie, z danej perspektywy i może ulec zmianie. Ze względu na istotę i naturę paradygmatów nie można ich oceniać jako prawdziwe czy fałszywe, ale jako przydatne lub nie w konkretnej sytuacji społecznej (Babbie, 2008, s. 74). W finansach paradygmat odnosi się często do podstawowego celu działalności podmiotów i wykorzystywanych przez nie instrumentów finansowych.

1. Finanse publiczne jako ogniwo systemu finansowego i gospodarki narodowej

W tradycyjnym ujęciu finanse publiczne charakteryzowane były jako ogniwo większej całości, czyli ogniwo systemu finansowego (Fedorowicz, 1998, s. 22). Obecnie w literaturze częściej podkreśla się i analizuje strukturę systemu finansowego, który składa się z czterech podstawowych elementów: instytucji finansowych, narzędzi finansowych, rynków finansowych oraz zasad i norm prawnych regulujących ich funkcjonowanie. Wyodrębnia się również rynkowy i publiczny system finansowy (Pietrzak, Polański i Woźniak 2006). Publiczny system finansowy charakteryzuje się zdecydowanie większym znaczeniem czynników politycznych i prawnych, co jest dodatkowo jednym z argumentów uzasadniających formułowanie odrębnych paradygmatów. Pomimo polityki konwergencji, dominującej w Unii Europejskiej, finanse publiczne mają charakter narodowy, są elementem gospodarki każdego kraju członkowskiego. Ponadto charakteryzują je silne uwarunkowania makroekonomiczne oraz w coraz większym stopniu globalne, związane z koniunkturą gospodarczą na świecie i sytuacją na międzynarodowym rynku finansowym.

Finanse publiczne są subdyscypliną nauki finansów, w literaturze podkreśla się ich silne powiązania z innymi naukami (Piotrowska-Marczak 2008). Mimo obiektywnych trudności w sformułowaniu jednej, zwięzłej definicji tak rozległej oraz interdyscyplinarnej dziedziny wiedzy, jaką są finanse publiczne, w literaturze znaleźć można dość satysfakcjonujące określenia. S. Owsiak (2005, s. 24), podkreśla, że „Nowoczesna nauka o finansach publicznych nie ogranicza się do badania gospodarki funduszami publicznymi, lecz wyjaśnia treść ekonomiczną i społeczną funduszy publicznych, stara się uchwycić związki przyczynowo-skutkowe między gromadzeniem środków publicznych a procesami gospodarowania, procesami społecznymi i procesami politycznymi". Podobne elementy wymienia W. Ziółkowska (2005, s. 14) definiując przedmiot finansów publicznych, natomiast J. Osiatyński (2006, s. 12) eksponuje konieczność ciągłego dokonywania wyborów w sferze publicznej. Wybory te autor nazywa przetargiem w przestrzeni gospodarczej, przetargiem w czasie i przetargiem instytucjonalnym.

W definicjach finansów publicznych ważne jest, w moim przekonaniu, podkreślenie związków przyczynowo-skutkowych ze względu na silne wzajemne sprzężenia z innymi ogniwami systemu finansowego. Fundamentalne znaczenie ma oczywiście cel gromadzenia funduszy publicznych i przesłanki funkcjonowania sektora publicznego. Celem tym jest niezmiennie zaspokajanie potrzeb związanych z funkcjonowaniem instytucji państwa oraz potrzeb społecznych i zbiorowych, w których przypadku zawodzi mechanizm rynkowy. Związane jest to z trzema obszarami polityki finansowej państwa: polityką redystrybucyjną, alokacyjną i stabilizacyjną. Problem polega na tym, że potrzeby publiczne, jak zresztą również wszelkie potrzeby ludzkie mają charakter nieograniczony, natomiast środki publiczne,

które można pozyskać na ich finansowanie, są zawsze ograniczone. Konsekwencją jest bezdyskusyjna konieczność jak najbardziej efektywnego i racjonalnego dokonywania wydatków publicznych, co jest ciągłym przedmiotem dyskusji, sporów, reform i poszukiwań ekonomistów. Ponadto zwrócić należy uwagę na aspekty dodatkowe: zwiększanie potrzeb zgłaszanych przez różne grupy społeczne i całe społeczeństwo, związane chociażby z rozwojem cywilizacyjnym, wzrost kosztów wykonywania dodatkowych zadań władz państwowych i samorządowych, przy jednoczesnej potrzebie ograniczania wydatków społecznych z punktu widzenia konkurencyjności gospodarki.

Podstawowy paradygmat finansów publicznych związany z jak najlepszym zaspokajaniem potrzeb społecznych pozostaje niezmienny, ale nadal rozstrzygnięcia wymagają szczegółowe kwestie, takie jak:

- wysokość i efektywność wydatków publicznych;
- optymalny system podatkowy[1];
- obszary i stopień decentralizacji finansowej;
- granice deficytu i długu publicznego – a zwłaszcza ich konsekwencje.

Naiwnością byłoby sądzić, że możliwa jest jednoznaczna odpowiedź na powyższe pytania, ale wskazać można, że poszukiwanie nowych schematów i rozwiązań w zarządzaniu finansami publicznymi uwarunkowane jest coraz większą otwartością gospodarki i rynku finansowego, a w efekcie – narażenia na szoki zewnętrzne. W ostatnim czasie mogliśmy obserwować to na przykładzie światowego kryzysu finansowego. Jedną z jego konsekwencji były propozycje wykorzystania środków publicznych do stabilizacji sektora finansowego. Potrzebne jest więc nowe jakościowo podejście do finansów publicznych związane z globalizacją stosunków społeczno-ekonomicznych i internacjonalizacją działalności gospodarczej oraz finansowej.

2. Pojęcie zagrożeń asymetrycznych

Zagrożenia o charakterze asymetrycznym i samo pojęcie, pojawiły się w związku z problemami bezpieczeństwa i strategii wojskowych. Termin ten wraz z określeniem wojna asymetryczna robiło karierę po zakończeniu zimnej wojny – w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku – wśród dowódców wojskowych i politologów.

Istota terminu „zagrożenie asymetryczne" polega na konfrontacji dwóch stron konfliktu, w którym jedna ze stron jest niewspółmiernie słabsza pod względem potencjału militarnego od drugiej (Wojciechowski i Fiedler red., 2009, s. 12-13). W takiej sytuacji strona słabsza wykorzystuje niekonwencjonalne, ale często spektakularne i zagrażające bezpieczeństwu publicznemu metody oraz środki sprze-

[1] System taki powinien obecnie uwzględniać pozytywne i negatywne konsekwencje konkurencji podatkowej, problemy podwójnego opodatkowania, zjawisko cen transferowych, rajów podatkowych oraz mobilność czynników produkcji i kapitału w warunkach gospodarki globalnej.

ciwu wobec modernistycznego świata, globalizacji, kultury Zachodu etc. Konieczna staje się więc zmiana tradycyjnych metod zapobiegania konfliktom i terroryzmowi, zwłaszcza dotyczy to otwartych społeczeństw obywatelskich. Konsekwencją jest potrzeba wykorzystania w tym celu ograniczonych w praktyce publicznych środków finansowych. Problem zagrożeń asymetrycznych rozważać można nie tylko w dziedzinie militarnej, ale również ekonomicznej i społecznej. Badacze asymetryczności ekonomiczno-społecznej w skali globalnej zwracają uwagę przede wszystkim na ogromne dysproporcje w potencjale gospodarczym tzw. bogatej Północy, zamieszkanej przez 25% populacji świata, mającej 85-procentowy udział w produkcji światowej, oraz tzw. biednego Południa zamieszkanego przez 75% populacji z 15-procentowym udziałem w produkcji (Wojciechowski i Fiedler red., 2009). Dysproporcje te mają bezpośredni związek z takimi problemami, jak ubóstwo, konflikty zbrojne, terroryzm, zadłużenie, kryzysy polityczne. Problemom tym towarzyszy strukturalna słabość instytucji państwa. W przypadku niektórych krajów rozwojowi ekonomicznemu nie towarzyszy rozwój usług publicznych i społecznych. W Chinach nie rozwiązano nadal problemu analfabetyzmu na obszarach wiejskich, poważnym problemem jest też niewydolna służba zdrowia. Niektóre źródła podają, że w ostatnich latach zbankrutowała bardzo duża liczba szpitali i ośrodków zdrowia, a 400 mln Chińczyków (liczba zbliżona do populacji Unii Europejskiej) nie stać na wizytę u lekarza (Kolo 2008). Od lat ogromny niepokój budzi nadwyżka handlowa Chin. Brak jest wiarygodnych informacji na temat wysokości i wykorzystania chińskich rezerw walutowych, ale szacowane są one na ponad 2 biliony USD. Inny przykład globalnej nierównowagi związany jest z inwestycjami potężnych rządowych funduszy (tzw. *Sovereign Wealth Funds* - SWF) tworzonych przez państwa-eksporterów ropy naftowej i inne posiadające znaczące nadwyżki kapitału. Szacuje się że tzw. *Sovereign Wealth Funds* zgromadzą do 2015 r. aktywa w wysokości 12-15 bilionów USD (Konieczny 2009), ich wpływ na międzynarodowy rynek finansowy oraz gospodarkę światową będzie wzrastał i będzie coraz bardziej nieprzewidywalny. Możliwa w warunkach globalnych duża dywersyfikacja może mieć nieprzewidywalne konsekwencje.

Problem zaburzeń na rynkach finansowych i baniek spekulacyjnych to zagrożenie, które może odbywać się przy pewnym „współudziale" finansów publicznych, zarządzania rezerwami walutowymi i decyzji organów państwa. Rządowe dopłaty, subwencje, wspieranie banków mogą nie tylko nie rozwiązywać problemów, ale nasilać je w różnych wymiarach. Może to mieć implikacje nie tylko ekonomiczne, ale i polityczne. Globalizacja jest procesem, który uczynił z zagrożeń asymetrycznych dość nośny problem, związane jest to z zanikaniem barier geograficznych, komunikacyjnych, technicznych, mentalnych. Globalizacja rynków finansowych sprzyja rozwojowi przestępczości zorganizowanej, a raje podatkowe – niekontrolowanym przepływom kapitału i zysków wykorzystywanych przez podmioty stanowiące zagrożenia asymetryczne.

M. Madej (2004, s. 226-233) wymienia określone aspekty procesów globalizacyjnych, które mają ważny, choć zróżnicowany, wpływ na skalę i rozwój poszczególnych zagrożeń. Należą do nich następujące aspekty:

- otwartość granic oraz swoboda międzynarodowych przepływów ludzi i towarów,
- globalizacja życia ekonomicznego oraz wzrost skali i swobody przepływów finansowych,
- postęp technologiczny,
- urynkowienie i prywatyzacja życia społecznego, prowadzące do zwiększenia roli podmiotów pozarządowych,
- wzrost wrażliwości państw na zagrożenia asymetryczne i silne uzależnienie od tzw. krytycznej infrastruktury (infrastruktura transportowa, komunikacyjna, sieci komputerowe i energetyczne),
- rola mediów masowych, niechęć wobec globalizacji,
- erozja tradycyjnie rozumianej suwerenności państwowej.

Podstawowym wyznacznikiem bezpieczeństwa w XXI wieku pozostaje integracja społeczno-gospodarcza i zrównoważony rozwój w skali świata. Warunki globalne sprawiają, że niezbędna jest obecnie szeroka współpraca międzynarodowa i współdziałanie wszystkich krajów, w takich obszarach, jak zmniejszanie wszelkich dysproporcji rozwojowych i polityka konwergencji w rozległych dziedzinach życia ekonomicznego i społecznego, zmniejszanie globalnego zadłużenia pogłębiającego dysproporcje w rozwoju ekonomiczno-społecznym, deficyt zasobów kapitału, zasobów surowcowo-energetycznych, globalne problemy ekologiczne i racjonalne zagospodarowanie wód. W XXI wieku nadal problemami są: głód, niedożywienie, choroby i epidemie oraz niekontrolowany przyrost ludności.

Rozważanie zagrożeń asymetrycznych bezpośrednio w finansach publicznych prowadzi do podziału problematyki i analizy w układzie krajowym oraz z perspektywy międzynarodowej. Traktują o tym dwie kolejne części wywodu. Zagrożenia asymetryczne w systemie finansów publicznych związane są między innymi z asymetrią informacji i iluzjami fiskalnymi oraz wymagają holistycznego podejścia. Trudno poddają się więc systematyzacji, można wskazać jednak na pewne obszary najbardziej prawdopodobnych niebezpieczeństw.

3. Zagrożenia asymetryczne w finansach państwa i samorządu terytorialnego

Zagrożenia z perspektywy krajowego systemu finansów publicznych związane są między innymi z najbardziej charakterystycznymi dla niego procesami: decentralizacją i debudżetyzacją. Oba te procesy zmniejszają możliwości całościowego zarządzania wszystkimi dochodami i wydatkami publicznymi oraz szybkiego reagowania

na sytuacje trudne wcześniej do przewidzenia, których jest coraz więcej. Ponadto konsekwencje szerokiej decentralizacji finansów publicznych i administracji nadal nie są jednoznaczne. Wiele argumentów przemawia za tym, że decentralizacja nie jest remedium na wszelkie nieprawidłowości i patologie na styku gospodarki i polityki, a być może nawet zwiększa ich zakres (Wojtyna 2002). Problemy związane z asymetrią informacji w sektorze publicznym narastają w warunkach decentralizacji. Spowodowane jest to między innymi coraz bardziej skomplikowanymi relacjami fiskalnymi pomiędzy budżetem państwa a budżetami jednostek samorządu terytorialnego, związane z koniecznością ich zasilania zewnętrznego.

W literaturze spotkać można pogląd (Kubiak 2009, s. 28), iż użycie pojęcia „asymetryczne" jest uzasadnione, jeśli w odniesieniu do zjawisk, procesów czy struktur możemy wyodrębnić pewne zasadniczo odmienne cechy (atrybuty). W tabeli przedstawiono takie cechy w odniesieniu do dwóch krańcowo różnych modeli systemu finansów publicznych: scentralizowanego i zdecentralizowanego. Podstawowym, pierwotnym niejako źródłem nierównowagi i związanych z tym zagrożeń asymetrycznych jest fakt, iż w sektorze finansów publicznych, pomimo deklarowanej samodzielności i niezależności samorządu terytorialnego, suwerenem jest zawsze władza państwowa.

Asymetria w systemie finansów publicznych

Atrybut	System scentralizowany	System zdecentralizowany
Jawność i transparentność	niska	wysoka
Asymetria informacji	wysoka	niska
Efektywność wydatków publicznych	niska	wysoka
Sterowność całego systemu	wysoka	niska
Niezależność podmiotów niepaństwowych	niska	wysoka
Struktura organizacyjna	skoncentrowana	rozproszona
Struktura administracyjno-finansowa	hierarchiczna	niezależna

Źródło: opracowanie własne.

Inny problem to tzw. debudżetyzacja finansów publicznych. Kwestia nadmiernego tworzenia różnorodnych form gospodarki pozabudżetowej powraca w Polsce jak bumerang i nie jest łatwa do rozwiązania. Najlepszym dowodem są przepisy nowej ustawy o finansach publicznych, która weszła w życie od 1 stycznia 2010 r., likwidujące niektóre jednostki organizacyjne, a na ich miejsce powołujące nowe. Nierównowaga w relacji państwo – samorząd terytorialny oraz w relacji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego o diametralnie różnym

poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznego pogłębiają się zarówno ze względu na krajowe uwarunkowania polityczne, jak i ogromną konkurencję międzynarodową. W warunkach gospodarki globalnej wymiar terytorialny nabiera nowego znaczenia, jest uprzywilejowanym miejscem pozyskiwania wiedzy, innowacyjności i kreatywności (Guziejewska 2008). Obecnie to regiony, miasta, gminy są miejscem kreowania wartości w nowej jakościowo gospodarce, nazywanej gospodarką opartą na wiedzy. Konkurencyjność większości jednostek samorządu terytorialnego byłaby jednak niemożliwa bez wsparcia z zewnątrz i całego systemu zasilania finansowego z funduszy centralnych. Jednocześnie globalizacja powoduje zerwanie ścisłych związków pomiędzy przestrzenią społeczną a terytorium i nasilenie fenomenu hybrydyzacji (Scholte 2006, s. 284). Może to być przyczyną dodatkowych zagrożeń asymetrycznych, gdyż nie sprzyja budowaniu i umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego.

4. Zagrożenia asymetryczne z perspektywy międzynarodowej

Osobnym problemem jest uzależnienie sytuacji w gospodarce narodowej od koniunktury światowej, gdyż ma to przełożenie na efektywny poziom dochodów publicznych, zwłaszcza podatków. Jest to dużym zagrożeniem zarówno dla budżetu państwa, jak i subwencjonowanych z niego samorządów terytorialnych. W Polsce wpływ ten był doskonale widoczny w związku z koniecznością nowelizacji budżetu państwa w 2009 r. oraz przy opracowywaniu założeń do budżetu na rok 2010. Ponadto od wielu lat narastają problemy związane z międzynarodowym prawem podatkowym oraz konkurencją podatkową spowodowane coraz większą otwartością gospodarek. Trudnymi do rozwiązania aspektami pozostają: problemy opodatkowania dochodów korporacji międzynarodowych, istnienie rajów podatkowych, niejednoznaczne konsekwencje konkurencji podatkowej, ceny transferowe, ekologiczna reforma podatkowa.

Analizując znaczenie skoordynowanych działań oraz funkcje środków publicznych z perspektywy międzynarodowej, do głównych niebezpieczeństw związanych z globalizacją zaliczyć należy:

- asymetryczne rozmieszczenie gospodarczych i społecznych korzyści, jakie stworzyła globalizacja w układzie kontynentów i regionów,
- brak znaczących korzyści społecznych i politycznych mimo sukcesów gospodarczych w krajach z ogromną przewagą demograficzną,
- tradycyjnie rozumiane zagrożenia asymetryczne związane z bezpieczeństwem militarnym na świecie i koniecznością dodatkowych wydatków publicznych, aby zapewnić bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne,
- niekontrolowaną rolę międzynarodowych instytucji finansowych oraz organizacji współpracy gospodarczej i politycznej.

Przedstawione ujęcie zagrożeń asymetrycznych rysuje się w trzech obszarach: z perspektywy uwarunkowań konkretnego systemu finansów publicznych, z perspektywy krajowej silnie uwarunkowanej otoczeniem globalnym (zewnętrznym) oraz z perspektywy *stricte* międzynarodowej. Świadczy to o konieczności holistycznego traktowania funkcji współczesnego państwa i jego instrumentów finansowych.

Zakończenie

Pomimo polityki konwergencji pojawiać się będzie coraz więcej zagrożeń wynikających z dużych różnic w potencjale ekonomicznym poszczególnych krajów, a nawet pogłębiania się tych różnic, gdyż poszczególne kraje różnie włączają się w procesy internacjonalizacji życia społeczno-gospodarczego i w różnym stopniu korzystają z korzyści, jakie niesie globalizacja. Patrząc na problem zagrożeń z perspektywy międzynarodowej, nie sposób nie uwzględnić jako punktu wyjścia ogromnie dużych różnic w potencjale gospodarczym poszczególnych państw. Przekłada się to bezpośrednio zarówno na różne potencjały militarne, jak i na bardzo różny zakres oraz jakość usług publicznych i socjalnych.

Podstawowe cele zarządzania finansami publicznymi koncentrują się niezmiennie wokół problemów racjonalizacji wydatków publicznych, czyli takiego ich kształtowania, aby przy danym poziomie dostępnych środków uzyskać jak największą użyteczność społeczną. Oznacza to zamierzony, celowy proces gromadzenia i redystrybuowania funduszy publicznych, również w kontekście efektywności ekonomicznej, gdyż nie można tracić z pola widzenia faktu ograniczoności funduszy. Przedmiot nauki o finansach publicznych nie zmienia się, ale należy uwzględnić coraz bardziej skomplikowane, dynamiczne, globalne otoczenie, w którym podejmowane są decyzje dotyczące gromadzenia i wydatkowania środków publicznych. Ogromnie niebezpieczne jest wyabstrahowanie finansów od realnej sfery gospodarczej, które ma miejsce zarówno w skali poszczególnych państw, jak i w skali globalnej. Przed władzami publicznymi pojawiają się nowe wyzwania związane ze stabilizacją systemu finansowego w warunkach kryzysowych, problemami ekologii i ochrony środowiska, problemami terroryzmu i zagrożenia bezpieczeństwa publicznego. W sposób bezpośredni i pośredni związane są one z tzw. zagrożeniami asymetrycznymi.

Nowe, cząstkowe paradygmaty w nauce finansów publicznych powinny uwzględniać holistyczną naturę finansów publicznych oraz ich otoczenie, zwłaszcza uwarunkowania globalne i efekt domina na rynkach finansowych. Pod presją procesów globalnych znajdują się nie tylko dochody, ale i wydatki publiczne. Problemy z dostosowaniem się do nowych warunków i wykluczenie społeczne pojawiają się zarówno w krajach wysoko, jak i słabo rozwiniętych. Jednocześnie, na skutek procesów prywatyzacji i deregulacji, pojawiać się mogą naciski na ograni-

czenie zakresu sektora publicznego i usług publicznych, socjalnych. Konsekwencją globalizacji jest presja na wydatki społeczne, bieżące, które przecież w naturalny sposób konkurują z wydatkami inwestycyjnymi. Poważnym problemem w krajach wysoko rozwiniętych jest niewydolność systemów emerytalnych i ochrony zdrowia. Na skutek znanych powszechnie, niekorzystnych tendencji demograficznych może to być najpoważniejsze wyzwanie dla władz publicznych w przyszłości. Konieczne może być w takich warunkach wypracowanie konsensusu społecznego, nowe wyzwania pojawiają się przed polityką ekonomiczno-społeczną państwa. Trafnie ujmuje to Z. Sadowski, pisząc: „Kryzys koncepcji państwa opiekuńczego jest wyrazem sprzeczności między dwoma zasadniczymi obszarami działania współczesnego państwa: obszarem wspomagania konkurencyjności i obszarem troski socjalnej" (Sadowski 2002, s. 314). Polityka władz publicznych stoi więc wobec, nie całkiem zresztą nowego, dylematu: efektywność ekonomiczna czy sprawiedliwość społeczna? Pytanie o całkiem nowe paradygmaty związane z zakresem, funkcjami i ingerencją władz publicznych pozostaje otwarte.

Bibliografia

Babbie E. (2008), *Podstawy badań społecznych*, PWN, Warszawa.

Brigham E.F. (1996), *Podstawy zarządzania finansami*, PWE, Warszawa.

Fedorowicz Z. (1998), *Podstawy teorii finansów*, Poltext, Warszawa.

Groppelli A.A. (1999), Nikbakht E., *Wstęp do finansów*, WIG-Press, Warszawa.

Guziejewska B. (2008), *Glokalizacja – oksymoron czy wyzwanie dla samorządu terytorialnego?,* Samorząd Terytorialny 7-8, Warszawa.

Jajuga K. (2000), *Finanse u progu XXI wieku – nowe wyzwania dla teorii i praktyki*, w: *Finanse. Banki i Ubezpieczenia w Polsce u progu XXI wieku*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.

Kolo V. (2008), *Kapitalistyczna kontrrewolucja w Chinach,* w: *Internacjonalista*, tłumaczenie K. Pluta, http://wolne-media.h2.pl/?p=4425, z 03.11.2008.

Konieczny D. (2009), *Charakterystyka Państwowych Funduszy Inwestycyjnych ze szczególnym uwzględnieniem Chińskiej Korporacji Inwestycyjnej*, Fundacja „Centrum Studiów Polska-Azja", http://www.polska-azja.pl/, z 12.11.2009 r.

Kubiak K. (2009), *Asymetria, pojęcie definiujące czy dezinformujące?*, w: *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, S. Wojciechowski, R. Fiedler (red.), Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.

Madej M. (2004), *Globalizacja zagrożeń asymetrycznych*, w: E. Haliżak, R. Kuźniar, J. Symonides (red.), *Globalizacja a stosunki międzynarodowe*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa.

Osiatyński J. (2006), *Finanse publiczne. Ekonomia i polityka*, PWN, Warszawa.

Owsiak S. (2005), *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa.
Pietrzak B., Polański Z., Woźniak B., *System finansowy w Polsce* (2006), PWN, Warszawa.
Piotrowska-Marczak K. (2008), *Finanse jako nauka – ujęcie systemowe*, w: J. Głuchowski (red.), *Współczesne finanse. Stan i perspektywy rozwoju finansów publicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
Sadowski Z. (2002), *Rola państwa w epoce globalizacji*, w: B. Liberska (red.), *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, PWE, Warszawa.
Scholte J.A. (2006), *Globalizacja. Krytyczne wprowadzenie*, Oficyna Wydawnicza „Humanitas", Sosnowiec.
Wielki słownik wyrazów obcych (2003), PWN, Warszawa.
Wojciechowski S., Fiedler R., *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata* (2009), Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
Wojtyna A. (2002), *Nowe kierunki badań nad rolą instytucji we wzroście i transformacji*, Gospodarka Narodowa nr 10, SGH, Warszawa.
Ziółkowska W. (2005), *Finanse publiczne. Teoria i zastosowanie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.

ASYMMETRIC THREATS IN PUBLIC FINANCE

Summary

The paper deals with problems concerning the new paradigm and asymmetric threats in public finance. The term „asymmetric threats" derives from strategic military and international security problems. It also has economic and social references on the global and national scales. The article indicates some economic threats in global economy and focuses on the main asymmetric attributes in centralized and decentralized public finance systems. It concludes that there is no new paradigm in public finance science – but emphasizes the necessity of including global, external circumstances in research work.